Strategia- ja yhteiskuntavastuu/Arola 23.1.2023

Talousvaliokunta
Eduskunta
TaV@eduskunta.fi

Viite: VN/32728/2022

Vaasan Sähkö Oy:n lausunto hallituksen esitykseksi eduskunnalle sähköalan ja fossiilisten polttoaineiden alan väliaikaisia voittoveroja koskevaksi lainsäädännöksi

Vaasan Sähkö kiittää lausuntopyynnöstä ja mahdollisuudesta tulla kuulluksi sähköalan ja fossiilisten polttoaineiden alan väliaikaisia voittoveroja koskien.

Euroopan energiamarkkinoiden poikkeuksellisen tilanteen on aiheuttanut Venäjän hyökkäyssota ja sen seurauksena syntynyt niukkuus polttoaineista erityisesti kaasumarkkinoilla, jonka seuraukset heijastuvat myös Euroopan sähkömarkkinoille.

Hallituksen esityksen perusteluissa kuvataan hyvin sähkömarkkinoilla vallitsevaa poikkeuksellista tilaa vuonna 2022, mikä tulee jatkumaan ainakin vuoden 2023 alkupuoliskolla.

Tämä poikkeuksellinen markkinatilanne on kasvattanut merkittävästi sähkömarkkinatoimijoiden riskiä ja aiheuttanut asiakkaille harmia kohonneiden sähköenergiamaksujen seurauksena.

Euroopan neuvoston asetuksen 2022/1854 (jäljempänä EU:n hätäasetus) voimassaoloajaksi määriteltiin 1.12.2022-30.6.2023. Tämän perusteella hallituksen esityksen mukainen voittoveron perintä koko vuodelta 2023 on selvästi pidempi jakso kuin hätäasetuksessa määriteltiin.

Hallituksen esityksen mukainen 30 prosentin voittovero on huomattavasti enemmän kuin EU:n hätäasetuksen mukainen inframarginaalisen tuotannon 180 €/MWh ylittävän osuuden leikkaus olisi ollut huomioiden myyntisopimukset ja johdannaissuojaukset.

Esitetty voittovero ei huomioi yritysten erilaisia pääomarakenteita

Yritysten pääomarakenteeseen vaikuttaa aikaisemmin tehdyt valinnat, mm. yhtiöittämisen yhteydessä tehdyt päätökset oman pääoman määrästä, pitkän aikavälin tuloksen tekokyky (voitot/tappiot) sekä kirjanpitokäytännöt, mm. johdannaisten kirjaaminen, joka voi heiluttaa omaa pääomaa merkittävästi.

Keskeisesti yrityksen pääomarakenteeseen vaikuttaa myös se tapa, jolla yhtiö on toteuttanut investoinnit energiantuotantoon, joko yhtiön omana investointina tai panostuksena omistusosuuteen Mankala-yhtiössä ja sitä kautta saatuun osakkuussähköön.

Kun yhtiö on toteuttanut itse omat energiantuotantoinvestointinsa, niin sillä on yleensä suurempi oma pääoma. Vastaavasti, jos yhtiö on toteuttanut sähkönhankintaan liittyvät investoinnit panostamalla Mankala-yhtiön kautta tapahtuvaan sähkönhankintaan, on yhtiöllä tyypillisesti pienempi oma pääoma.

Esityksen mukaisesti veron suuruus on 30 % yrityksen sähköliiketoiminnan tuloksesta siltä osin kuin se ylittää sähköliiketoiminnan omalle pääomalle lasketun 10 % tuoton. Tällöin kuvan 1 mukaisesti Yhtiö A (ei omaa voimalaitosta) maksaa veroa selvästi enemmän kuin yhtiö B (oma voimalaitos).

Yhtiö A:
Omistaa Mankala-yhtiöstä osuuksia. Ei omista omaa voimalaitosta.
Vähän omaa pääomaa.

Yhtiö B:
Omistaa itse voimalaitoksen.
Paljon omaa pääomaa.

Seuraus:
Yhtiö A maksaa veroa selvästi enemmän kuin yhtiö B.
Vero ei ole tasapuolinen.

Kuva 1. Yrityksen oman pääoman määrään vaikuttaa investointien toteutustapa.

Energiayritysten pääomarakenteessa olevien erojen vuoksi esitetty vero ei ole tasapuolinen ja siten se vääristää kilpailutilannetta sähkömarkkinoilla.

Edellä esitetyn **ongelman korjaamiseksi voittoveron laskennan tulisi perustua yrityksen koko pääomaan**, jossa on huomioitu sekä oma pääoma että vieras pääoma.

Esitetty vero leikkaa myös normaaliajan tuottoja

Ehdotuksen mukainen vero ei leikkaa pelkästään ylituottoja, vaan se leikkaa myös yritysten ns. normaalin ajan tuottoja.

Hyvinä vuosina Vaasan Sähkön sähkökaupan tulos on ollut n. 20 milj. euroa, joka on minimitaso suunniteltujen vihreiden investointien toteuttamiseksi. Vaasan Sähkön pääomarakenteella (oma pääoma n. 25 milj. euroa ja vieras pääoma n. 175 milj. euroa) ja vuoden 2023 tulostavoitteella 15 milj. euroa, voittoveroa perittäisiin hallituksen esittämällä mallilla n. 5,3 milj. euroa, mikäli tulostavoite toteutuu.

Vaasan Sähkölle ylisuurta voittoa ei olisi syntynyt, mutta ylisuurta veroa silti perittäisiin!

Vuoden 2022 aikana mahdollisesti syntynyt tappio pitää vähentää ennen voittoveron määrittämistä vuodelta 2023

Tämä poikkeuksellinen markkinatilanne on kasvattanut merkittävästi sähkömarkkinatoimijoiden riskiä ja siksi pidämme tärkeänä, että vuodelta 2023 määriteltävän veron määrästä pitää ennen veron perintää vähentää vuoden 2022 aikana mahdollisesti syntyneet sähköliiketoiminnan tappiot.

Useat yhtiöt eivät halunneet nostaneet kuluttajille myytävän sähkönhintaa siinä tahdissa kuin kustannukset nousivat. Yritykset kantoivat yhteiskuntavastuuta suojatakseen kuluttaja-asiakkaita nopeilta ja suurilta hinnanmuutoksilta. Tästä syystä useat yhtiöt, myös Vaasan Sähkö, tekivät v. 2022 sähkökaupassa mittavia tappioita.

Hallituksen esityksen 4 §:n toiseksi momentiksi esitämme:

Ensimmäisen momentin mukaan lasketusta sähköliiketoiminnan tuloksesta vähennetään vastaavin perustein laskettu mahdollinen vuonna 2022 syntynyt tappio ennen vuotta 2023 koskevan voittoveron määrittämistä.

Mikäli hallituksen esityksen 4 § ei täydennetä toisella momentilla em. tavalla, niin käytännössä se tarkoittaa, että energiakriisin vaikutusajalta vuosilta 2022 ja 2023 lasketusta kumulatiivisesta tuloksesta voittoveroprosentti nousee huomattavasti korkeammaksi kuin esityksen mukainen 30 %, kuten kuvassa 2. havainnollistetaan.

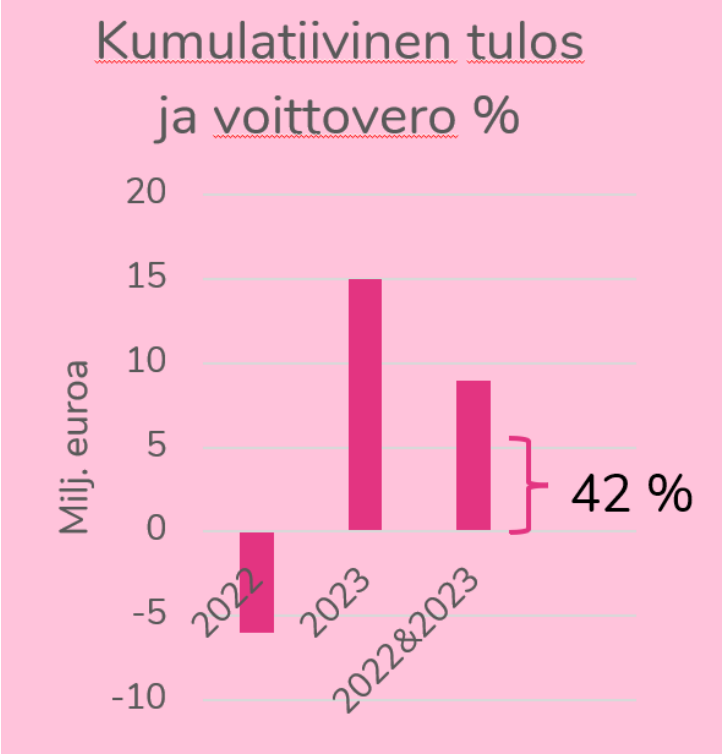

Kuva 2. Kumulatiivinen tulos 2022–2023 ja todellinen voittoveroprosentti.

Voittoverolla on energia-alan investointikykyä heikentävä vaikutus

Mielestämme ylisuurten voittojen verottaminen ei mahdollista energiayhtiöiden investointeja tuotantokapasiteetin lisäämiseen, vaan päinvastoin heikentää yhtiöiden investointiedellytyksiä. Vihreä siirtymän nopeuttaminen ja irtautuminen fossiilisista polttoaineista vaatisi investointien kiihdyttämistä, mutta nyt käy päinvastoin.

Julkisuudessa on esitetty, että verotuotto voisi olla jopa 1 miljardi euroa ja että sillä ei olisi vaikutusta yhtiöiden investointikykyyn. Yhden miljardin panostus Mankala-yhtiöihin mahdollistaa tyypillisesti 3 miljardin investoinnit. Tällä panostuksella voisi saada arviolta 5 TWh vuosituotantoa vastaavan määrän uutta tuulivoimatuotantoa tai > 2500 MW säätövoimaa, joka nopeasti stabiloisi markkinan heilahtelut ja loisi vakautta.

Hyöty kansantaloudelle:

- 5 TWh lisäys vaikuttaa Suomen hinta-alueen hintatasoon alentavasti seuraavat 30 vuotta tai
- 5 TWh tyydyttää Suomen akkuklusterin ja sen varovasti arvioituna 10.000 työpaikan energiatarpeet.

Investoinnit sähköntuotantoon alentavat tukkusähkön hintaa ja edistävät vihreää siirtymää.

Energiatoimiala on investoinut merkittävästi uusiutuvan energian tuotantoon Suomessa. Investoinnit edellyttävät ennustettavaa ja pitkäjänteistä veropolitiikkaa. Suomi ei saa menettää hehkeyttään kansainvälisessä kilpailussa akkuihin, vetyyn ja vihreään teräkseen liittyvään teollisuuteen. Ulkomaiset toimijat ovat tällä hetkellä erittäin kiinnostuneita Suomesta eikä poukkoilevalla politiikalla saa vaarantaa tätä kiinnostusta tehdä uusia teollisia investointeja Suomeen.

Energiatoimialan investointikyvyn ja kansantalouden kilpailukyvyn säilyttämisen näkökulmasta on joka tapauksessa erittäin tärkeää, että tämä voittoveron perintä on vain kertaluonteinen toimi ja perittävän voittoveron määrän tulee olla selvästi esitettyä vähemmän.

Energiakriisin korjaaminen edellyttää tarkoin harkittuja toimia

EU:n hätäasetuksen ja samoin hallituksen lakiesityksen keskeinen ongelma on se, että esitetyt toimenpiteet eivät korjaa varsinaista ongelmaa energiamarkkinoilla – erityisesti Euroopan kaasumarkkinoilla. Tilanteen korjaaminen edellyttää investointeja vihreän siirtymän nopeuttamiseen ja siten irtautumiseen fossiilisesta sähköntuotannosta sekä sen lisäksi joustavan tuotantokapasiteetin lisärakentamiseen.

EU:n hätäasetusta perusteltiin eurooppalaisella kriisillä. EU:n tasolla ja Suomessa valtioneuvoston ja eduskunnan on tulevaisuudessa syytä tarkasti arvioida sitä, onko kysymyksessä aidosti menossa sellainen kriisi, joka edellyttää poikkeuksellisiin erityistoimiin ryhtymistä. Liian väljät kriteerit kriiseille avaa perusteettomasti mahdollisuuden säätää erilaisia tukimekanismeja, erityislainsäädäntöä ja näin aiheuttaa epävakautta oikeusjärjestelmään sekä yleiseen sääntelyyn. Epävarma ilmapiiri heikentää yleistä yhteiskunnallisista luottamusta ja myös toimijoiden luottamusta tehdä investointeja.

EU:n ja Suomen hallituksen valmisteilla olevissa ja tulevissa toimissa on selkeästi erotettava lyhytaikaiset ja nopeat toimet akuutin kriisin helpottamiseksi. Pitkänaikavälin muutosten tulee perustua huolelliseen valmisteluun ja hyvään vaikutusten arviointiin.

Käsittääksemme keskeinen korjaustoimi meneillään olevaan eurooppalaiseen energiakriisiin olisi löytää nopeat ratkaisut Euroopan kaasumarkkinoiden toiminnan varmistamiseen ja kaasun hinnan vakauttamiseen. Perusongelmat tässä meneillään olevassa kriisissä ovat muualla kuin sähkömarkkinoilla.

Lopuksi haluamme korostaa, että voittoveron määrittämisessä tulee käyttää oman pääoman sijaan yrityksen koko pääomaa ja että vuoden 2022 aikana mahdollisesti syntyneet sähköliiketoiminnan tappiot tulee voida vähentää ennen vuodelta 2023 perittävän voittoveron määrittämistä.

Ystävällisin terveisin

VAASAN SÄHKÖ OY

Olli Arola
strategia- ja yhteiskuntavastuujohtaja
olli.arola@vaasansahko.fi